

Samengevat: hoofdconclusies en aanbevelingen

Dit hoofdstuk kan worden gelezen als samenvatting. Het formuleert hoofdconclusies en aanbevelingen. Die aanbevelingen zijn niet bedoeld om één op één over te nemen, maar om te overwegen. Op basis van de empirische analyse kunnen drie hoofdconclusies worden geformuleerd

Hoofdconclusies

Criminele gelegenheden: ingebed in een grootstedelijk conglomeraat

De optelsom van situationele, economische en culturele factoren resulteren alles bij elkaar in aanzienlijke criminele kansen. Dit komt in de kern doordat de Vlaardingse criminaliteit is ingebed in een grootstedelijke conglomeraat (Rotterdam, Schiedam en mindere mate Den Haag) en in het Westland met veel glastuinbouw en daardoor een grote vraag naar arbeidsmigranten. Op die manier komt de georganiseerde (drugs)criminaliteit dichtbij én naar Vlaardingen. Mede door de nabijheid van twee mainports die daarbij op grote schaal worden benut voor criminele praktijken, namelijk de Rotterdamse haven en de greenport rondom de bloemenveiling in Naaldwijk. Er zijn criminele kansen in kwetsbare wijken en op bedrijventerreinen. De Vergulde Hand en Groot Vettoord boden nog veel anonimiteit toen de criminaliteit op soortgelijke verouderde terreinen in Schiedam en Rotterdam werd aangepakt. Tegenover grootstedelijke georganiseerde criminele kansen (en praktijken) staat een gemeente met ruim zeventigduizend inwoners waar ondermijning vanaf ongeveer 2016 langzaam op het netvlies is gekomen bij politiek, bestuur en de ambtelijke top. Er is beleidsmatig (pas) vanaf 2019 een inhaalslag ingezet. De onderstaande tabel vat de conclusies over de criminele kansen in Vlaardingen samen.

Tabel 1: Overzicht van criminele gelegheidsstructuren in Vlaardingen

1. Een lokale infrastructuur voor (drugs)criminaliteit

- Nabijheid van (middel)grote steden – Rotterdam, Schiedam, Westland en Den Haag - met criminele markten voor drugs (productie, invoer en handel), criminele of verdachte investeringen in vastgoed en bedrijven, plus arbeidsuitbuiting.
- Goede bereikbaarheid en ontsluiting over de weg
- Kleine haven voor binnenvaart- en zeeschepen; nabijheid Rotterdamse haven
- Bedrijventerreinen Vergulde Hand en Groot Vettoord: goed gesitueerd en (lange tijd) anoniem

2. Economische kwetsbaarheden

- Kwetsbare wijken met ‘stedelijke achterstanden’, onder meer in Holy, Centrum en de Westwijk en Oostwijk: criminaliteit als kans (hennepcultuur als vorm van zelfredzaamheid) en criminele ontmoetingsplekken
- Vastgoedeigenaren (o.a. huisjesmelkers) met positie in kwetsbare wijken en op oude bedrijventerreinen
- Verouderde bedrijventerreinen, m.n. De Vergulde Hand en Groot Vettoord
- Oververtegenwoordiging van vijf risicobranches in Vlaardingen: autosector; vloerenbedrijven; fitness / sportscholen; goederenvervoer; en afvalverwerking

3. Culturele gelegheidsstructuren

- Stedelijke criminele kansen (en praktijken) versus non-stedelijke cultuur: over-optimisme, o.a. omtrent jeugd
- Lage meldingsbereidheid: ons-kent-ons of juist geringe sociale samenhang; angst om te melden; criminaliteit als kans en niet als probleem

4. Institutionele factoren (zie ook hoofdconclusie 3)

- Tot vier jaar geleden lag de ondermijningsaanpak in handen van twee pionierende

ambtenaren; inmiddels zijn er drie ambtenaren beschikbaar, waarbij de adviseur veiligheid Bibob-toetsing 'erbij doet'

- Bij integrale controles interne drempels door geringe handhavingscapaciteit (BOA's en bouwtoezicht) en door over drie teams verdeelde zeggenschap over inzet handhavers.
- Weinig ruimte voor opsporingsonderzoeken bij de politie; ook niet als criminele families en netwerken (b.v. vanwege drugshandel) via analyse worden bloot gelegd

Ondermijnende praktijken: een duidelijke top-3

Er komt, wat betreft ondermijnende criminaliteit, een duidelijke top-3 naar voren, namelijk: drugscriminaliteit en misstanden met vastgoed en arbeidsmigranten. Er bestaan relaties tussen deze en andere vormen van criminaliteit, zowel in het centrum, als in kwetsbare wijken en op bedrijventerreinen. Drugscriminaliteit maakt investeringen in bedrijven (onder meer horeca en autobedrijven) mogelijk, al kunnen respondenten - op casusniveau – geen harde relatie leggen tussen de criminele (drugs)wereld en (rechts)personen met een aanzienlijke vastgoedportefeuille. Vastgoed is een verdienmodel op zich, al is onduidelijk of criminaliteit en/of overtredingen (b.v. illegale bewoning, drugscriminaliteit of arbeidsuitbuiting) bewust of onbewust wordt gefaciliteerd door eigenaren. Vastgoedbezit en arbeidsuitbuiting lijken met elkaar verweven, al valt dergelijke uitbuiting lastig aan te tonen. Naast deze fenomenen, zijn er nog meer criminele verdienmodellen in de Vlaardingse schaduweconomie, zoals illegaal gokken, illegale handelspraktijken (met name in kleine) supermarkten en zorgfraude. Voor een deel komen daarbij weer dezelfde locaties, kopstukken en netwerken of netwerkjes in beeld als bij drugshandel en bij verdachte investeringen in horeca of autobedrijven. De Vergulde Hand en Vettoordse Polder worden benut voor geijkte vormen van georganiseerde criminaliteit waarbij de onderwereld zich thuis voelt, zoals veelzijdige autocriminaliteit (o.a. heling, omkatten van auto's, fraude en criminele dienstverlening door verstopplaatsen in te bouwen en auto's ter beschikking te stellen) en drugscriminaliteit (productie, opslag en doorvoer). Voorts wordt grijs of zwart werk geconstateerd en valt op dat er contra-observaties wordt uitgevoerd vanuit verdachte netwerken. Over de duim maken respondenten onderscheid tussen Groot Vettoord met onder andere 'grote spelers' uit de bovenlokale criminele drugswereld en de Vergulde Hand met vooral kleinere en lokale spelers die opvallen. Het RIEC analyseert de criminaliteit op deze twee bedrijventerreinen en het is afwachten welke andere of aanvullende inzichten dat oplevert. Zie tabel 2 voor een overzicht.

Tabel 2: Overzicht van criminele of verdachte praktijken in Vlaardingen

1. Drugscriminaliteit

- Hennepeteelt: sinds de vorige eeuw (aanvankelijk geografische concentratie in Westwijk en Oostwijk, maar nu verspreid over de stad); van simpele bijverdienste voor katvangers (kwekerij in woning) tot professionele kwekerijen (o.a. op bedrijventerreinen)
- Drugshandel: Vlaardingen als interessante markt, ook voor dealernetwerken die actief zijn in Schiedam en Vlaardingen
- Criminele familienetwerken: relatief groot aandeel (in regio) in criminele drugswereld
- Drugs uithalen in haven: aanvankelijk een 'crimineel groeiemodel' (snelle verdiensten); vandaag de dag lijkt het eerder te gaan om katvangers dan om criminele stijgers.
- Bedrijventerreinen Vergulde Hand en Groot Vettoord: goed gesitueerd en (lange tijd) anoniem

2. Misstanden met vastgoed en arbeidsmigranten

- Verdachte of criminele (dat onderscheid valt niet goed te maken op basis van een gespreksronde) investeringen in bedrijfspanden, horeca en wonen
- In 2015 werd (volgens het project Zicht op ondermijning) elf procent van de Vlaardingse woningaankopen gefinancierd met een onverklaarbare som
- Huisjesmelkerij, onder meer verhuur aan arbeidsmigranten

- Arbeidsmigranten in sterk afhankelijke positie, onder meer door koppeling werk en huisvesting

3. Overige fenomenen

- Illegaal gokken | illegale handel (in kleine supermarkten) | zorgfraude | prostitutie | signalen over amateursport

4. Ondernijvende praktijken op De Vergulde Hand en Groot Vettoord

- Geijkte fenomenen: bekend en vertrouwd in de 'onderwereld'
- Autocriminaliteit | drugsriminaliteit | zwart en grijs werk | contra-observatie

Ondernijvingsaanpak: agendering en prille positionering

Tot en met 2018 ligt het zwaartepunt in het Vlaardingse Veiligheidsbeleid eenzijdig bij wijk- of gebiedsgerichte activiteiten, waarbij sociale veiligheid en aangiftedelicten centraal staan. De consequentie is dat de aanpak van ondernijving - ook al is dit op papier één van de negen prioriteiten in het Integraal Veiligheidsplan 2016-2019 – in die periode naar het tweede of derde plan verdwijnt. Twee ambtenaren werken hard om er het beste van te maken. In het IVP voor de periode van 2020 tot en met 2023 krijgt ondernijving voor het eerst écht prioriteit, namelijk als één van de twee speerpunten. Ondernijving is ook een prioriteit in het Vlaardingse Herstelplan. Er ontstaat binnen het team OOV een informeel cluster dat zich toelegt op de aanpak van ondernijving. De kern bestaat uit een ambtelijk trio: een adviseur ondernijving (die als deeltijds Bibob-coördinator tevens alle Bibob-dossiers behandelt voor de afdelingen Bijzondere wetten, Vastgoed, Bouw-en Woningtoezicht en Stedelijk Ontwikkeling), een analist en een BOA. Met daar omheen beschikbare juridische handavingscapaciteit (netto circa 1,0 fte) en een manager Sociale Veiligheid (een leidinggevende die tevens opgavemanager is voor de bedrijventerreinen). De ondernijvingsspecialisten tonen zich aanjagers van onder meer beleidsaanpassingen, APV-aanpassingen en het opzetten en door-ontwikkelen van allerhande controles, met gerichte inspanningen op de twee bedrijventerreinen. De ondernijvingsaanpak wordt zo in de actiestand geplaatst. Die aanpak loopt wel tegen knellende grenzen aan, namelijk:

- Een te hoge werklust voor de drie ondernijvingsspecialisten. Een Bibob-coördinator wordt bijvoorbeeld gemist en de ontwikkeling van het Bibob-beleid stagneert, al wordt de relevantie ervan onderkend.
- Afhankelijkheid van team OOV omtrent de kwantitatieve en kwalitatieve capaciteit die ten behoeve van controles wordt geleverd door team T&H (BOA's) en team Woningtoezicht (bouw- en woninginspecteur).
- De noodzakelijke BOA-inzet bij de ondernijvingsaanpak verloopt stroef omdat er weinig BOA-capaciteit beschikbaar is (formatief en zeker feitelijk vanwege ziekteverzuim) en omdat het ontbreekt aan BOA's die zijn gespecialiseerd en 'geormerkt' voor de ondernijvingaanpak.
- bij de aanpak op de twee bedrijventerreinen bestaat, naast controles en handhaving, behoefte aan brede coalitievorming met in het bijzonder Economische Zaken, parkmanagement en bonafide ondernemers.

Aanbevelingen

De volgende vijf aanbevelingen of overwegingen worden geformuleerd:

- a. Stel een voltijds Bibob-coördinator aan en breidt de toepassing van het Bibob-instrumentarium uit naar 'kamerverhuur'.

- b. Positioneer tenminste vier BOA's die vast beschikbaar zijn voor de aanpak van ondermijning en die daartoe over de gevraagde competenties beschikken of anders daartoe worden opgeleid. Zorg voor een BOA-capaciteit die dit mogelijk maakt.
- c. Overweeg om alle controles die thans worden uitgevoerd onder te brengen in een breed opgezet Interventieteam dat wordt aangestuurd vanuit team OOV en waartoe 'beschermde' personele capaciteit beschikbaar is, waaronder de ondermijnings-BOA's (zie punt b.). Koppel de controles van woningen waar arbeidsimmigranten wonen nadrukkelijk aan de bestrijding van vastgoedfraude en arbeidsuitbuiting. Dit vergt verstand van ondermijning en daarom ligt inbedding in het team OOV voor de hand.
- d. Drugsgebruik, drugsproductie (hennep) en drugshandel zijn frequente en schadelijke fenomenen in Vlaardingen. Ontwikkel een preventieve aanpak en stuur erop aan dat bij de repressieve aanpak de politie in de komende jaren prestaties levert, onder meer met opsporingsonderzoeken naar criminelen die de hennep teelt en/of drugshandel organiseren en aansturen. In het district zou er, bij de districtsrecherche, in feite de komende vier jaar altijd minstens één opsporingsonderzoek moeten lopen naar zo'n (familie)netwerk dat actief is in Vlaardingen e.o. Schiedam.
- e. Geef op de bedrijventerreinen de Vergulde Hand en Groot Vettoord – naast controles en handhaving – vanuit team OOV (meer) gestalte aan positief veiligheidsbeleid, dat wil zeggen samenwerking en partnerschap met goedwillende (georganiseerde) ondernemers, met Economische Zaken en met het parkmanagement. Positieve coalities en gemeenschappelijke actie verminderen de anonimiteit en speelruimte voor criminelen.